

NEMZET MŰVÉSZE DÍJ 2018

A Nemzet Művésze díjat a Magyar Művészeti Akadémia kezdeményezésére – 2013-ban – az Országgyűlés a magyar művészeti élet kimagasló teljesítményt nyújtó, elismert képviselőinek személyes megbecsülése, méltó életkörülményeinek biztosítása céljából alapította.

A díjat a Magyar Művészeti Akadémia elnöke a köztestület megalakulásának évfordulója – november 5. – alkalmából adományozza. A díjat a köztestület elnöke és a miniszterelnök vagy az általuk kijelölt egy-egy személy adja át.

A díj odaítéléséről a 11 fő Kossuth-díjjal kitüntetett művész alkotta Nemzet Művésze díj Bizottság dönt, amelynek elnöke a köztestület elnöke (amennyiben Kossuth-díjjal kitüntetett személy). A bizottság két tagját a kultúráért felelős miniszter, nyolc tagját a bizottság elnöke kéri fel, legfeljebb három évre.

A díj az alábbi művészeti területeken adományozható: színházművészet, irodalom, zeneművészet, képzőművészet, filmművészet, építőművészet, táncművészet, iparművészet, fotóművészet, népművészet, valamint cirkuszművészet. A Nemzet Művésze cím az előzőleg Kossuth-díjban részesített és 65. életévét – táncművész, valamint cirkuszművész esetében 50. életévét – betöltött művészeknek adható.

A Nemzet Művésze címet egyidejűleg legfeljebb 70 személy viselheti. Törvény alapján a díj az első két alkalommal (2014-ben és 2015-ben) a fent hivatkozott művészeti területeken törvényben meghatározott keretszámok szerint adományozható; a 2015. évi adományozást követően a köztestület elnöksége jogosult dönteni arról, hogy megüresedett díjazotti helyen a díj mely művészeti területen adományozható, szem előtt tartva, hogy az egyes művészeti területeken a Nemzet Művésze címet viselők száma lehetőleg ne legyen kevesebb egy főnél.

A díjazott az adományozásról okiratot kap, jogosult a Nemzet Művésze cím viselésére, és az adományozást követő hónap első napjától életjáradékban részesül. Az életjáradék havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a huszonháromszorosa.

A Nemzet Színésze, a Magyar Mozgókép Mestere, a Magyar Állami Operaház Mesterművésze címek valamelyikének viselése nem zárja ki a Nemzet Művésze díj elnyerését, s az együttes címhasználatot; többes díjazottság esetében a Nemzet Művésze elismerésben részesült művésznak választania kell, hogy melyik díja alapján kéri életjáradék folyósítását.

A díjat 2014 júliusában ítélte oda első alkalommal a díj bizottsága; mivel nincs Kossuth-díjas cirkuszművésznünk, 69 főnek adományozott díjat. A díjjal járó havi életjáradék összege a 2014. évben díjazottak esetében – a 2013. évi minimál nyugdíj összeg (28.500 Ft) alapján – 655.500 Ft volt, mely azóta is változatlan.

2018-BAN A NEMZET MŰVÉSZE DÍJ BIZOTTSÁG TAGJAI

KUBIK ANNA

bizottsági elnök, színművész, az MMA rendes tagja;

A kultúráért felelős miniszter által felkért tagok:

AKNAY JÁNOS

festőművész, az MMA rendes tagja, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének elnöke; a képzőművészet művészeti területet képviseli;

EPERJES KÁROLY

színművész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja; a színművészet művészeti területet képviseli.

A Bizottság elnöke által felkért tagok:

GYULAI LÍVIUSZ

grafikus, az MMA rendes tagja, a Nemzet Művésze; a képzőművészet és az animáció művészeti területet képviseli;

KISS JÁNOS

balettművész, a Győri Balett igazgatója, alapító tagja; a táncművészet művészeti területet képviseli;

MEDVECZKY ÁDÁM

karmester, az MMA rendes tagja; a zeneművészet művészeti területet képviseli;

SÁRA SÁNDOR

operatőr, rendező, az MMA rendes tagja, a Nemzet Művésze; a filmművészet művészeti területet képviseli;

SCHRAMMEL IMRE

keramikus, iparművész, az MMA rendes tagja, a Nemzet Művésze; az iparművészet művészeti területet képviseli;

FINTA JÓZSEF

építőművész, az MMA rendes tagja, a Nemzet Művésze; az építőművészet művészeti területet képviseli;

SEBŐ FERENC

előadóművész, népzene kutató, a Nemzet Művésze; a népművészet művészeti területet képviseli;

SZILÁGYI ISTVÁN

író, az MMA rendes tagja, a Nemzet Művésze; az irodalom művészeti területet képviseli.

A Nemzet Művésze díj Bizottság 2018-ban hét művésznek ítélte meg a Nemzet Művésze díjat:

BUDAI ILONA népdalénekes – Népművészet díjkategóriában

FEKETE GYÖRGY belsőépítész – Iparművészet díjkategóriában

KAMPIS MIKLÓS építész – Építőművészet díjkategóriában

KUNKOVÁCS LÁSZLÓ fotóművész, néprajzkutató – Fotóművészet díjkategóriában

LATOR LÁSZLÓ költő, műfordító, esszéista – Irodalom díjkategóriában

OROSZ ISTVÁN grafikusművész – Képzőművészet díjkategóriában

RÓFUSZ FERENC animációs filmrendező – Filmművészet díjkategóriában

A díjakat 2018. november 5-én, a Magyar Művészeti Akadémia székháza, a Pesti Vigadó Dísztermében adják át.

BUDAI ILONA

népdalénekes

„Az éneklés a lélek vállalkozása, aki énekel, az kétszeresen imádkozik” – tartja Budai Ilona, aki kiemelkedő pályafutása során előadóművészként és pedagógusként is elhivatottan szolgálja nemzeti műveltségünk gyarapítását.

A népdalok iránti szeretetét a szülői házból hozta örökölni, pályaválasztását azonban gimnáziumi magyartanárra határozta meg. Asbóth Mártával minden szabad percében népdalokat tanulva sorra nyerte a vetélkedőket, majd a Röpülj páva országos népdalversenyen az első díj mellett elnyerte Kodály Zoltánné különdíját, s itt találkozott Halmos Bélával és Sebő Ferencsel, akikkel a táncházi mozgalom néven ismert népzenei megújulás meghatározó személyiségeivé váltak.

Az Óbudai Népzenei Iskola népi ének tanáraként, népzenei táborok szervezőjeként, és népdaltanító műsorok vezetőjeként ismerteti, s szereteti meg a népdalok világát, valamennyi korosztállyal.

Az oktatás mellett csaknem száz népmesét is összegyűjtő, óvodapedagógus végzettségű művésznő, – akinek ma már tanítványai indulnak rangos vetélkedőkön – úgy tartja, hogy hiteles és eredményes az a tanár lehet, aki Istentől kapott tehetsége és hangja mellett kellő alázattal bír: így bármilyen nehézségű is a népdal, tovább tudja azt adni.

Budai Ilona élete céljának tekinti a magyar kultúra szolgálatát, a hagyományok, a népi kultúra gazdagságának, szépségének megőrzését és továbbadását. Ezt tette és teszi fáradhatatlanul a mai napig kis falvakban és nagy városokban, iskolákban, színháztermekben és templomokban, itthon és szerte a világban.

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, népművészet művészeti területen Budai Ilona Kossuth-díjas népdalénekes részére, az autentikus magyar népi kultúra ápolásának, valamint előadóművészként értékteremtő gyarapításának, és generációkat kiművelő oktatói munkájának elismeréseként és megbecsüléseként.

FEKETE GYÖRGY

belsőépítész

„Köszönöm kezeim képességeinek kiteljesítését, és a szellem embereinek, hogy a lét nagy kérdései iránti figyelmet felkeltették és számon is kérték, azokban a létfontosságú órákban, amikor tettekkel kellett bizonyítani a szándékaim tisztességét.”

Fekete György a kitüntetéses belsőépítész diploma megszerzése után mestere, Gárdos Lajos, majd saját műtermében önállóan készíti oktatási, kereskedelmi, egészségügyi, igazgatási, kulturális létesítmények belsőépítészeti terveit.

Jelentős nemzetközi és magyarországi, a sokszínű nemzeti kultúrát hitelesen tolmácsoló kiállítások rendezője: harminc országban százhetven kiállítási terve valósul meg. Nagyméretű plasztikus intarziáit középületek enteriőrjei őrzik.

A szigorú belsőépítészeti tevékenységen kívül a kézműves iparművészet területén is kimagaslót alkot: famozaik-kollázsai szerves részeit képezik iparművészeti tevékenységének.

Fekete György belsőépítészeti dokumentációinak száma több mint háromszázötven, valamint több száz szakcikk és tanulmány írója, művésztársaival folytatott beszélgetéseit, esszéit, valamint verseit tizenöt kötetben jelenteti meg.

A rendszerváltozást követő első kormányban a művelődési tárca kulturális helyettes államtitkára, alapítója és első elnöke a Nemzeti Kulturális Alapnak, továbbá alapító elnöke a Magyar Örökség díj Bizottságának, újrarendelte és főszerkesztőként gondozta a Magyar Iparművészet című folyóiratot. 1996-ban habilitált, majd egyetemi tanárként oktatott a soproni Nyugat-magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetében, melynek alapítói között tartják számon, ma az egyetem professor emeritusa.

Kulturális közéleti szerepvállalásának kiteljesedése a Magyar Művészeti Akadémia, mint köztestület létrehozása.

Fekete György hitvallását a 85. születésnapján megrendezett életmű-kiállítás katalógusában így összegzi:

„Üzenem a Hazának, hogy jutalom volt fiának lenni, bölcsőjében életre ringani, erős karjaiban emberre érní, közös hajlékába szegődni nemzetmegtartó szolgálatra, ünnepre, imába foglalt hálaadásra!”

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, iparművészet művészeti területen Fekete György Kossuth-díjas belsőépítész, a Magyar Művészeti Akadémia tiszteletbeli elnöke részére, a kortárs iparművészet nagyformátumú és sokoldalú, több mint fél évszázados töretlen alkotómunkájának elismeréseként, oktatói munkássága megbecsüléseként.

KAMPIS MIKLÓS

építész

„Az építészet mindig is szakrális tevékenység volt. Egy fantasztikus dolog. Az ember ezáltal alakítja környezetét. Ennek persze mindig úgy kellene történnie, ahogy a természet működik. Márpedig a természet nem akárhogy működik. Olyan erők működnek benne, amelyekkel még egy átlagos építész sincs tisztában” – vallja Kampis Miklós, aki a kaposvári – és az egész dél-dunántúli – építészeti élet vezető egyéniségeként csaknem hat évtizedes magas szintű, következetes építész életművet hozott létre.

A kivételes műveltséggel rendelkező, folyamatosan megújuló elméleti szakember a Rudolf Steiner nevével fémjelzett filozófiai irányzat, az antropozófia jeles hazai képviselője.

Településrendezőként Kampis Miklós elsősorban részletes rendezési terveket készített, amelyek a kisebb tömbnagyságú feladatoktól Kaposvár városközpontjának egészére kiterjedő munkáig terjedtek. A városközpont rekonstrukciós terve az elsők közt foglalkozott a vidéki városok revitalizációjával, amely esztétikum és racionalizmus harmóniáját megteremtve a mai napig példaértékű a hasonló fejlesztések számára.

Az „építészet felkent tanítómestere” az organikus építészet legfontosabb magyarországi szervezete, a Kós Károly Egyesülés létrehozója, amely munkái számát és jelentőségét tekintve ma már az ország egyik legnagyobb, azonos elveket valló építészeinek csoportja.

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, építőművészet művészeti területen Kampis Miklós Kossuth-díjas építőművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja részére, a magyar organikus építészet iskolateremtő képviselőjeként létrehozott, városképformáló, példaértékű életműve elismeréseként és megbecsüléseként.

KUNKOVÁCS LÁSZLÓ

fotóművész, néprajzkutató

„Még diákkoromban akasztottam a nyakamba a gépet, és ha úgy tudnék rajzolni, mint Dürer, ezt a csodaszerszámot akkor sem hagynám el soha” – vallja Kunkovács László, aki a magyar fotóművészet elismert alkotói között is egyedülálló, azzal a többlettel, hogy etnográfiai, kultúrtörténeti, szociográfiai témáit kutatói alaposággal dolgozza fel, így összekötve a tudományt a művészettel.

A tanítóként végzett, majd az MTI fotóriporter-tudósítójaként egy évtizeden át munkálkodó Kunkovács László életművének esszenciája, hogy megörökíti a világ különböző pontjain eltűnőben lévő életformákat: s műveit a személyes jelenlét, a tapasztalás élménye gazdagítja, teszi hitelessé.

A világirodalom klasszikusa, Émile Zola azt tartotta:

„Addig nem állíthatjuk, hogy valamit igazán láttunk, amíg le nem fényképeztük.”

Ez a kinyilatkoztatás a Kunkovács-archívum szellemi iránytűjeként is megállja a helyét (hiszen): harmincnál is több falu vásárát fényképezte, lovas ünnepeket, folklórfesztiválokat, és a népi vallásosság, népszokások, temetők, archaikus sírjelek éppúgy jelen vannak, munkásságának széles spektrumában, mint a régi mesterségek, ősepítmények, a tanyavilág, a pásztorkodás, és a tájegységek arculatáról készített felvételek. Élete második felében rendszeresek voltak keleti utazásai: évtizedes Ázsia-járása során csaknem húsz nép körében készített képeket.

Sokoldalúságát reprezentálják eddig megjelent önálló kötetei is, amelyekben nemcsak a kiváló fotóművészt, hanem a felkészült etnográfust és a bölcs írókat is tisztelhetjük.

Kunkovács László egész életét meghatározza a fotó iránti elkötelezettség, és az, hogy azokat az elemeket kutatja a különböző kultúrákban és hagyományokban, amelyek összekötik az emberiséget.

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, fotóművészet művészeti területen Kunkovács László Kossuth-díjas fotóművész, néprajzkutató, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja részére a vizuális antropológia és az etnográfia módszereit alkalmazó, kultúránknak, hagyományainknak örökérvényű igazságait feltáró, forrásértékű életműve ismeréseként és megbecsüléseként.

LATOR LÁSZLÓ

költő, műfordító, esszéista

A költészet szerepéről többféle felfogás létezik: általában úgy gondolják, hogy a költő a társadalomról akar valamit mondani az embereknek, azonban Lator László szándékai szerint nem az anyagi világot, hanem a születéssel és a halállal terhelt mindenséget örökíti meg verseivel, egyfajta létlírárt alkot.

A német–magyar szakon végzett Eötvös-kollégista gimnáziumi tanári pályafutását követően az Európa Kiadó lektora, később főszerkesztője.

Az irodalmi életben sokáig műfordítóként volt jelen: Shakespeare-, Lessing-, Blok-, Lermontov-, Schiller-, Montale-versek, -alkotások tolmácsolója, értékteremtő közvetítője, akinek meggyőződése, hogy „a nyelv nemcsak a költészet hordozója, hanem készítője”. Számára úgy szólal meg egy vers, ha magyarul olvassa.

Versekkel a Magyarok és a Válasz című folyóiratokban jelentkezik először; az első Sárangyal című kötete már az 1940-es években összeállt, azonban csak 1969-ben lát napvilágot.

A kortárs magyar lírában Lator László költői életművének egyedi kifejezésmódját szűkszavúsága és a kötött formákhoz történő ragaszkodása jeleníti meg.

Hosszú időn át szerkeszti A Magyar Költészet Kincsestára sorozatot; a Digitális Irodalmi Akadémia, valamint a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia alapító tagja.

Jelentős pedagógus és esszéista. Műfordítóként egyetemi szemináriumain hallgatók nemzedékeit neveli és oktatja; a Lyukasóra irodalmi ismeretterjesztő műsor alapítója Gyurkovics Tibor, Mészöly Dezső, Lukácsy Sándor mellett.

Vörös István irodalomtörténész, egykori tanítványa méltatása szerint:

„Lator László költői nagysága elképzelhetetlen műfordító életműve nélkül. Lator László költői és műfordító életműve elképzelhetetlen esszéírói munkássága nélkül, és mindezt kiegészíti, alátámasztja, erősíti tanári ténykedése. Életművének elemei kölcsönösen feltételezik és erősítik egymást.”

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, irodalom művészeti területen Lator László Kossuth-díjas költő, műfordító, esszéista részére, a kortárs magyar lírai költészet egyedülálló életművével történő gyarapításaért, és a nemzeti irodalmi műveltséget gazdagító értékteremtő műfordítói tevékenységének elismeréseként.

OROSZ ISTVÁN

grafikusművész

„Vannak dolgok, amelyeket el tudok képzelni és le tudok rajzolni. Vannak, amelyeket el tudok ugyan képzelni, de nem tudok lerajzolni. Van viszont egy harmadik lehetőség is: amelyeket le tudok ugyan rajzolni, de nem tudok elképzelni. Ez az igazán érdekes: olyan dolgokat megjeleníteni, ami ott születik meg az asztalon...”

A sokarcú, sok műfajú Orosz István grafikai lapjait, archaizáló formai elemek, művészettörténeti utalások, játékos önreflexiók fűzik össze a posztmodern irányzatokkal. Jellemző grafikai stílusa 19. századi metszeteket idéz; számos alkotásán jelennek meg természettudományos, különösen a geometria és az optika köréből választott témák.

Szívesen kísérletezik a téri illúziókeltés megjelenítésére kifejlesztett perspektivikus ábrázolás túlzásaival, valamint az anamorfózis technikájának megújításával, s pályafutása indulása óta foglalkozik alkalmazott grafikával.

A kettős jelentésű munkák, optikai illúziók, geometriai paradoxonok és anamorfózisok elméletével, történetével és filozófiájával is foglalkozik, több publikációja is megjelent ebben a témában.

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézet, Tervezőgrafikai Tanszékének alapítója, számos külföldi egyetem vendégprofesszora.

A nemzetközi diskurzus által is számontartott életművének jelentős részét képezik az animációs filmjei éppúgy, mint szépirodalmi alkotásai.

Kernács Gabriella művészettörténész szavaival: „Orosz István magas rangú művész-kérdező magyar és nemzetközi porondon egyaránt. Ehhez a ranghoz úgy kell tudni rajzolni, mint a reneszánsz mesterek, olyan alázattal kell dolgozni, mint a középkori miniátorok, úgy kell látni, mint a szürrealisták, a furcsa álmok festői.

Pilinszky János így kezdi egyik versét: »Előhívom a lehetetlent.« – Orosz István minden munkáján ezt teszi.”

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, képzőművészet művészeti területen Orosz István Kossuth-díjas grafikusművész, filmrendező, író, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja részére, a kortárs magyar képzőművészet rangját világszerte gyarapító, egyedi hangvételő grafikusművészetének nagyrebecsüléseként, és sok műfajú, példaértékű életműve elismeréseként.

RÓFUSZ FERENC

animációsfilm-rendező

Rófusz Ferenc, számos pályatársához hasonlóan, nem a főiskolai, egyetemi képzést választotta, hanem a Pannónia Filmstúdióban fázisrajzolóként, kulcsrajzolóként, később animátorként dolgozva jutott el a rövidfilmek rendezéséig.

Második önálló alkotása, az 1981-ben forgatott, háromperces A légy váratlan és hatalmas sikert hozott részére és az aranykorát élő animációs mozgóképművészet számára: az alkotásért magyarországi rendezőként elsőként kapott Oscar-díjat.

A mai nézőt is lenyűgöző, aktualitását mára sem elveszítő, torokszorító parafrázisaként elkészített Holtpontban is a szubjektív nézőpontot használta Rófusz, egy kivégzésre ítélt ember utolsó perceit ábrázolva; következő filmjével, a Gravitációval teljesedett ki pályája első korszaka.

Rófusz Ferenc a nyolcvanas évek közepén a Német Szövetségi Köztársaságba, majd Kanadába költözött, ahol neves stúdióknak, reklámügynökségeknek dolgozott rendezőként, animátorként, grafikai tervezőként; s az ezredforduló táján kapcsolódott be újra a magyarországi filméletbe. Külföldi kalandzásai során egyetlen egyedi filmet sem gyártott, mivel úgy tartja, hogy **amit itt Magyarországon talált ki, azt itt is szeretné megvalósítani.**

Új, önálló alkotások, mint a Ceasefire! (Tüzet szüntess!) és Ticket mellett a gyermekeknek készített filmsorozatok (Hoppi mesék) révén is egyre intenzívebb kapcsolatot tart közönségével és az elmúlt évben befejezte Utolsó vacsora című vegyes technikájú filmjét, amelyet több mint negyven éve tervezett megvalósítani.

A nemzetközileg ismert és elismert alkotó a Budai Rajziskola oktatója, valamint a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem címzetes egyetemi tanára, beteljesítve ezzel hitvallását: a fiatal tehetségek gondozását.

A Magyar Művészeti Akadémia Nemzet Művésze díj Bizottsága a Nemzet Művésze címet adományozza, filmművészet művészeti területen Rófusz Ferenc Oscar-díjas és Kossuth-díjas animációsfilm-rendező részére a magyar animációs mozgóképművészet nemzetközi elismertségéhez hozzájáruló alkotótevékenységének megbecsüléséért, különleges technikákkal létrehozott életműve méltatásaként.